

# Doprinos Strossmayerove galerije starih majstora i inicijative građanskog društva u očuvanju pokretne baštine u Dalmaciji u međuraću i neposrednom poraću



## Contribution of the Strossmayer Gallery of Old Masters and the Civil Society Initiatives in Preserving Movable Heritage in Dalmatia in the Interwar and the Immediate Postwar Period

IZVORNI ZNANSTVENI RAD  
Primljen: 1. ožujka 2023.  
Prihvaćen: 22. listopada 2023.  
DOI: 10.31664/zu.2023.113.05

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER  
Received: March 1, 2023  
Accepted: October 22, 2023  
DOI: 10.31664/zu.2023.113.05

### APSTRAKT

U tekstu se predstavljaju različiti aspekti procesa institucionalizacije struke i znanstvene discipline povijesti umjetnosti u Dalmaciji u razdoblju između dva svjetska rata i neposrednom poraću. Polazište je analiza arhivske dokumentacije sačuvane u Strossmayerovoj galeriji starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i arhivskim fondovima koji okupljaju srodnu građu u drugim zagrebačkim institucijama (Državni arhiv u Zagrebu, Muzej suvremene umjetnosti). U toj dokumentaciji ogleda se čitav panoptikum tadašnjih društvenih zbivanja ojačaloga građanskog društva te razotkrivaju pojedinačni doprinosi njihovih protagonista u nizu inicijativa za unaprjeđenje sustavne skrbi o kulturnoj baštini u Dalmaciji, među kojima su u ovom prilogu u fokusu interesa nastojanja usmjerena na pokretnu kulturnu baštinu.

### KLJUČNE RIJEČI

Strossmayerova galerija starih majstora, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Galerija umjetnina Split, povijest restauriranja umjetnina, povijest umjetničkog tržišta, povijest povijesti umjetnosti

### SUMMARY

The Strossmayer Gallery of Old Masters of the Croatian Academy of Sciences and Arts, founded in the 1860s and opened to the public in 1884, is one of the oldest museum institutions in Croatia. Its establishment is inseparable from the foundation and development of art history as a scientific discipline in our environment. In that sense, the period between the two World Wars, hitherto overlooked, also reveals itself as an intensively significant time. During this time, under the auspices of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts and as part of its broader transformation within the framework of the newly established Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes, later the Kingdom of Yugoslavia, the Strossmayer Gallery assumed the role of a reference point for art from earlier periods. This role extended beyond paintings of old masters to encompass the documentation and preservation of cultural heritage across a broader Croatian territory. The rich documentation (correspondence of institutions and individuals, various reports, photo documentation) preserved in the archive of the Strossmayer Gallery, along with the archival collection of the Association of Friends of the Strossmayer Gallery in the State Archives in Zagreb, testifies to this. In this paper, apart from the previously mentioned collections, a portion of the archival documentation kept in the Benko Horvat Collection at the Museum of Contemporary Art in Zagreb is also analysed.

→

## Ljerka Dulibić

Strossmayerova galerija starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti  
/ Strossmayer Gallery of Old Masters of the Croatian Academy of Sciences and Arts

## Tanja Trška

Odsjek za povijest umjetnosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu  
/ Department of Art History, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb

Based on archival documents, a series of initiatives in the institutionalisation of various aspects of the profession and scientific discipline in the Dalmatian region during the interwar period is reconstructed. During this time, the Gallery operated under the management of Artur Schneider and in close collaboration with the newly established Association of Friends of the Strossmayer Gallery. In order to provide more systematic care for cultural heritage, the Gallery and the Association gathered distinguished members of the broader community in a series of initiatives. These initiatives aimed at registering artworks in private collections and protecting them from export abroad, repatriating artworks found abroad due to various historical circumstances, raising awareness about the necessity of conducting professional conservation and restoration work on altar paintings throughout Croatia and undertaking many other self-assigned tasks. Simultaneously, within the same archival collections, it is possible to trace parallel initiatives originating from the Dalmatian regions. Notably, various offers for the purchase of artworks found in private Dalmatian collections stand out in terms of their quantity. Through these initiatives, insights into some mechanisms of the functioning of the art market of that time are also gained.

#### KEYWORDS

Strossmayer Gallery of Old Masters, Croatian Academy of Sciences and Arts, Museum of Fine Arts in Split, history of art restoration, history of the art market, history of art history

Strossmayerova galerija starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, zasnovana još 60-ih godina 19. stoljeća te otvorena za javnost 1884., jedna je od najstarijih muzejskih institucija u Hrvatskoj, čiji je osnutak neodvojivo povezan s utemeljenjem i razvojem povijesti umjetnosti kao znanstvene discipline u našoj sredini.<sup>1</sup> U tom smislu također intenzivno, a dosad zanemareno, pokazuje se razdoblje između dva svjetska rata,<sup>2</sup> kada je pod okriljem Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a u sklopu njezine šire transformacije u okvirima novouspostavljene Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, potom Kraljevine Jugoslavije, Strossmayerova galerija preuzela ulogu referentnog mjesta za umjetnost starijih razdoblja, ne samo za slikarska djela starih majstora nego i u pitanjima dokumentiranja i očuvanja svekolike kulturne baštine na širem hrvatskom teritoriju. Ta pozicija središnje važnosti koju je Strossmayerova galerija u to doba zauzela očita je i u činjenici da je inicijativa za popisivanje i fotografsko evidentiranje spomeničke baštine pokrenuta upravo u okrilju te institucije, a pokrenuo ju je tadašnji ravnatelj Strossmayerove galerije Artur Schneider. Projekt je isprva započet kao registriranje pokretne baštine, neposredno povezan s osnovnom djelatnošću Strossmayerove galerije. Kako je to definirano 1930.: Strossmayerovoj je galeriji „jedna od zadaća, da se popunjava slikama i starijih majstora, naročito ako se te slike nalaze u području naše otadžbine. Ali ta briga treba da ide i dalje, pa ako ne bi ona mogla u svoje krilo dobiti originalne slike s našega domovinskoga područja [...], a to da se uprava galerije i Akademije zanima za to: 1. da sazna, gdje li se nalaze umjetnine; 2. da one ne izlaze iz naše domovine u tuđi svijet; 3. da se one konzerviraju.” Nadalje, definira se da bi bilo potrebno „da [...] ravnatelj naše galerije pođe na put [...] s namjerom: da istraži, gdje ima takvih slika, od koga su, u kakvom su stanju itd. [...] da se stvori u prvom redu katastar takvih slika; da se označi, u kakvom su stanju konzerviranosti, da se od njih načine dobre fotografije”.<sup>3</sup>

Slijedom Schneiderove inicijative „Akademija je, beneficijom Savske i Primorske banovine, mogla započeti ostvarivanjem davne svoje namisli, da da popisati, fotografski snimiti i prema potrebi konzervirati starinske spomenike likovne umjetnosti na otocima i u Dalmaciji. Takav je inventar potreban Akademiji i kao naučnoj ustanovi, koja je namijenjena izučavanju kulturne prošlosti naše zemlje, i kao vlasnici Strossmayerove galerije slika. Potreban je dalje Akademiji, da ona uzmogne zadovoljiti molbe stranih institucija i stručnjaka, koji joj se obraćaju tražeći reprodukcije i obavijesti o umjetninama u Dalmaciji. Potreban je napokon i za eventualno otkupljivanje starinskih slika, koje bi inače zanemarene mogle propasti na svome današnjem mjestu.”<sup>4</sup> Rezultati terenskih istraživanja koje je poduzimao u okviru fotografske kampanje Schneideru su ujedno podloga na temelju koje tijekom 30-ih godina 20. stoljeća apelira „da Akademija uzna stoji požuriti kod državne vlasti zakon o čuvanju historijskih umjetničkih spomenika”.<sup>5</sup>

Paralelno s institucijskim djelovanjem Akademije i njezina Umjetničkog razreda, u mnogim aspektima nedjeljivog od Strossmayerove galerije, javljaju se razne inicijative

<sup>1</sup> Damjanović, „Bishop Strossmayer, Izidor Kršnjavi and the Foundation of the Chairs”, 181–182; Dulibić, Pasini Tržec, „The Foundation and Development of the Strossmayer Gallery”; Dulibić, Pasini Tržec, „Bishop Josip Juraj Strossmayer and the founding of art history studies”.

<sup>2</sup> O djelovanju Galerije u međuratnom razdoblju: Dulibić, Pasini Tržec, „The Strossmayer Gallery in Zagreb in the interwar period”.

<sup>3</sup> „Izvodi iz razrednih, skupnih i odborskih sjednica od 5. maja 1929. do 30. maja 1930.”, 26–28.

<sup>4</sup> „Svečana sjednica 27. juna 1931.”, 80.

<sup>5</sup> „Izvodi iz razrednih, odborskih i skupnih sjednica od 16. svibnja 1936. do 8. svibnja 1937.”, 33.

U OČUVANJU DOKUMENTI

ojačaloga građanskog društva usmjerene na očuvanje baštine na području cijele tadašnje države, koje će ulogu pokretačke snage u promicanju takvih ideja povjeriti Akademiji i upravi njezine galerije slika. Jednu od takvih inicijativa pokrenula je u ožujku 1931. Komora za trgovinu, obrt i industriju u Zagrebu, koja je okupila „uži krug umjetnika i prijatelja umjetnosti, da bi našli puteve i način, kako da se očuvaju naše narodne starine i kako da se propagira pučka i savremena naša umjetnost”, odnosno s idejom kako da se „naše narodne starine zaštite od propasti a i od prodavanja u inozemstvo”.<sup>6</sup> Na inicijalnom sastanku tog užeg kruga umjetnika i prijatelja umjetnosti, održanom 19. ožujka 1931., posebno je istaknut primjer Dubrovnika, „gdje postoji velika opasnost da se u sredovječni umjetnički ambijent uliježu moderne zgrade, koje bi svakako uništile jedinstvenost i čistoću Dubrovačke arhitekture”,<sup>7</sup> sa zaključkom da se daljnji koraci te šire akcije povjere Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, koja je već isti mjesec (25. ožujka 1931.) trebala sazvati „širu konferenciju svih zainteresiranih društava i ustanova u prostorije zagrebačke Komore; u njoj će se izmijeniti misli o provedbi akcije za očuvanje narodnih starina i za propagiranje pučke i savremene umjetnosti”.<sup>8</sup> Daljnje informacije o toj „konferenciji” ne nalazimo u pregledanim arhivskim dokumentima i dnevnom tisku, a ni u Akademijinim ljetopisima za te godine. Pojedinci koji su bili dio te početne inicijative, poput Artura Schneidera ili arhitekta Martina Pilara,<sup>9</sup> u međuratnom su razdoblju aktivni u srodnim nastojanjima za očuvanje narodnih starina. O njihovoj pokretačkoj snazi u pitanjima brige o kulturnoj baštini općenito, ali i mreži odnosa koju su stvorile takve inicijative, govori činjenica da je jedan od zaključaka konferencije za zaštitu narodne starine i umjetnosti bilo osnivanje saveza kulturnih društava Savske banovine,<sup>10</sup> a zadatak izrade pravilnika povjeren je generalnom tajniku Komore za trgovinu, odbor i industriju Adolfo Cuvaju, ujedno članu Društva prijatelja Strossmayerove galerije tijekom cijeloga razdoblja njegova djelovanja.<sup>11</sup>

Društvo prijatelja Strossmayerove galerije, osnovano u svibnju 1928., okupljalo je zagrebačke intelektualce i građane, entuzijaste za lijepe umjetnosti, od kojih su neki i sami posjedovali zbirke umjetnina (npr. Albert pl. Deutsch, Robert pl. Maceljiski, Milan Marić, Eugen Radovan, Ervin Weiss, Benko Horvat i dr.).<sup>12</sup> Iako je primarni cilj Društva aktivnog do 1947. bio „da se Strossmayerova Galerija slika u Zagrebu kao narodni idealni imutak neprocjenjive vrijednosti što bolje održi, sačuva, poveća i usavrši”,<sup>13</sup> njegovo je djelovanje istodobno bilo usmjereno i na očuvanje baštine na širem hrvatskom prostoru, posebno u slučajevima nepovoljnih uvjeta čuvanja umjetnina ili namjere njihove prodaje.<sup>14</sup> Upravo stoga što je od njegova osnutka bilo predviđeno djelovanje na širem hrvatskom prostoru, u cilju povećanja broja članova izvan Zagreba u travnju 1929. Društvo je donijelo odluku o imenovanju društvenih povjerenika u gradovima diljem Hrvatske: za Dubrovnik odvjetnika i kulturnog djelatnika Nikolu Zvonimira Bjelovučića, za Split povjesničara umjetnosti i konzervatora Ljubu Karamana, za Sisak industrijalca Petra Teslića i za Karlovac Gustava Modrušana, bivšega gradonačelnika toga grada.<sup>15</sup> Na istoj je sjednici odlučeno da Društvo ne nabavlja

LJERKA DULIBIĆ   TANJA TRŠKA

U OČUVANJU DOKUMENTI

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10   11   12   13   14   15   16

6  
HR-DAZG-802, „Za očuvanje naše narodne starine i za propagiranje pučke i savremene umjetnosti”.  
7  
*Isto*.  
8  
„Za propagandu pučke umjetnosti”, 4.  
9  
U kontekstu djelovanja Društva prijatelja Strossmayerove galerije, arhitekt Martin Pilar na sjednici je odbora Društva održanoj 12. prosinca 1930. „naglasio jednu od najvažnijih zadaća našega društva i to dužnost, da se naše vrijedne a često i vanredno skupocjene starine, kojima osobito naši primorski krajevi obiluju spase prije nego što odu u inozemstvo. Kao primjer navadja poznati krasni plašt kraljice Marije iz Novigrada, kojemu se je on divio još godine 1913, a koji je medjutim sada netragom nestao.” (HR-DAZG-802, Zapisnik odborske sjednice Društva prijatelja Strossmayerove Galerije, 12. prosinca 1930.). Za spašavanje umjetnine zauzeo se i nećak Martina Pilara Ivo, također član Društva, koji je plašt vidio istom prilikom („[...] jedino je Dr. Ivo Pilar nadodao, da je i on onda sa svojim stricem arhitektom Martinom Pilarom bio god 1913. bio *[sic]* u Novigradu na moru, gdje se je i on divio prekrasnom i skupocjenom plaštu kraljice Marije iz konca XIV. vijeka, koji je bio ne samo od osobite umjetničke vrijednosti, već je imao kao hrvatski povijesni spomenik vanredno značenje, a danas je taj plašt nestao i sada surogiran jednom prostom patvorinom.” HR-DAZG-802, Zapisnik odborske sjednice Društva prijatelja Strossmayerove Galerije, 20. travnja 1931.). Riječ je o misnom ruhu poznatom kao Jelisavetin plašt (prema Elizabeti Kotromanić, majci ugarsko-hrvatske kraljice Marije Anžuvinske s kojom se povezuje u dokumentima Društva prijatelja Strossmayerove galerije), sačuvanom u župnoj crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije u Novigradu (o misnici: Banić, „O misnom ornatu”).  
10  
Za inicijativu saznajemo iz pisma Adolfa Cuvaja Predsjedništvu Društva prijatelja Strossmayerove galerije od 26. ožujka 1931. (HR-DAZG-802), u kojemu traži primjerak pravila Društva radi izrade Pravilnika saveza kulturnih društava Savske banovine, zadaće koja mu je povjerena na konferenciji.  
11  
HR-DAZG-802, Popis članova Društva prijatelja Strossmayerove galerije, 18. studenoga 1928.; HR-DAZG-802, „Dopis Upravnom odjelu Gradskog narodnog odbora u Zagrebu”, 14. srpnja 1945.  
12  
O djelovanju Društva: Dulibić, Pasini Tržec, „Akvizicije Društva prijatelja Strossmayerove galerije”.  
13  
HR-DAZG-802, Nacrtr Pravila Društva prijatelja Strossmayerove galerije, 2. travnja 1928. (odobren 3. svibnja 1928.).  
14  
„[Društvo će] Voditi brigu, da se dragocjene umjetnine, a osobito slikarske i kiparske, ne iznose iz teritorije kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, nego da ostanu u državi, a u prvom redu da se sačuvaju za Strossmayerovu galeriju”. *Isto*.  
15  
HR-DAZG-802, Zapisnik odborske sjednice Društva prijatelja Strossmayerove galerije u Zagrebu, 8. travnja 1929.  
16  
HR-DAZG-802, Nacrtr dopisa imenovanim povjerenicima Društva, 30. travnja 1929.

DOBROSLOV ČIČIĆ  
DOPRINOS STROSSMAYEROVE GALERIJE STARIH MAJSTORA I INICIJATIVE GRAĐANSKOG DRUŠTVA U OČUVANJU POKRETNE BAŠTINE U DALMACIJI I MEĐURAČU I NEPOSREDNOM PORAČU

U OČUVANJU DOKUMENTI



Sl. / Fig.1 Pieter Thijs, *Pranje nogu*, 1665.–1670., Bribir, župna crkva sv. Petra i Pavla, FOTO: Đuro Griesbach, 1934. Strossmayerova galerija starih majstora HAZU-a, Schneiderov fotografijski arhiv, inv. br. neg. SFA-545 / Pieter Thijs, *The Washing of the Feet*, 1665–1670, Bribir, Parish Church of Saints Peter and Paul, PHOTO: Đuro Griesbach, 1934. Strossmayer Gallery of Old Masters, Croatian Academy of Sciences and Arts, Schneider’s Photography Archive, inv. no. of the neg. SFA-545.

↑

17  
*Isto*. U dopisu dalje slijedi: „Odbor je čvrsto uvjeren da ćete mu pomoći u patriotskoj zadaći da se Strossmayerova galerija slika u Zagrebu kao narodni idealni imutak neprocjenjive vrijednosti što bolje održi, sačuva, poveća i usavrši.”  
18

Viden, *Povijest Hrvatskog kulturnog društva Napredak*, 29.  
19  
HR-DAZG-802, pismo Nikole Zvonimira Bjelovučića Društvu prijatelja Strossmayerove galerije, 1. svibnja 1929.  
20  
HR-DAZG-802, pismo Nikole Zvonimira Bjelovučića Društvu prijatelja Strossmayerove galerije, 27. srpnja 1929.  
21  
HR-DAZG-802, pismo Nikole Zvonimira Bjelovučića Društvu prijatelja Strossmayerove galerije, nedatirano.  
22  
Sliku je, na temelju navoda Emilija Laszowskog, u opus flamanskoga slikara Pietera Thijsa uključio Radoslav Tomić (Tomić, „Prijedlog za Pietera Thysa”). Recentno o slici: Kudiš, „Gian Domenico and Daniele Antonio Bertoli”, 275–276.  
23  
Vugrinec, „Menci Clement Crnčić 1865.–1930.”, 35.  
24  
Hotzendorf, „Menci Cl. Crnčić”, 22.  
25  
„Izvodi iz razrednih, skupnih i odborskih sjednica u godini 1926. i 1927.”, 68; ASG, kut. 2, 1928., pismo Leandera Brozovića Menciju Clementu Crnčiću (?), Novi, 13. studenoga 1928.  
26  
HR-DAZG-802, Zapisnik odborske sjednice Društva prijatelja Strossmayerove galerije, 18. studenoga 1928.

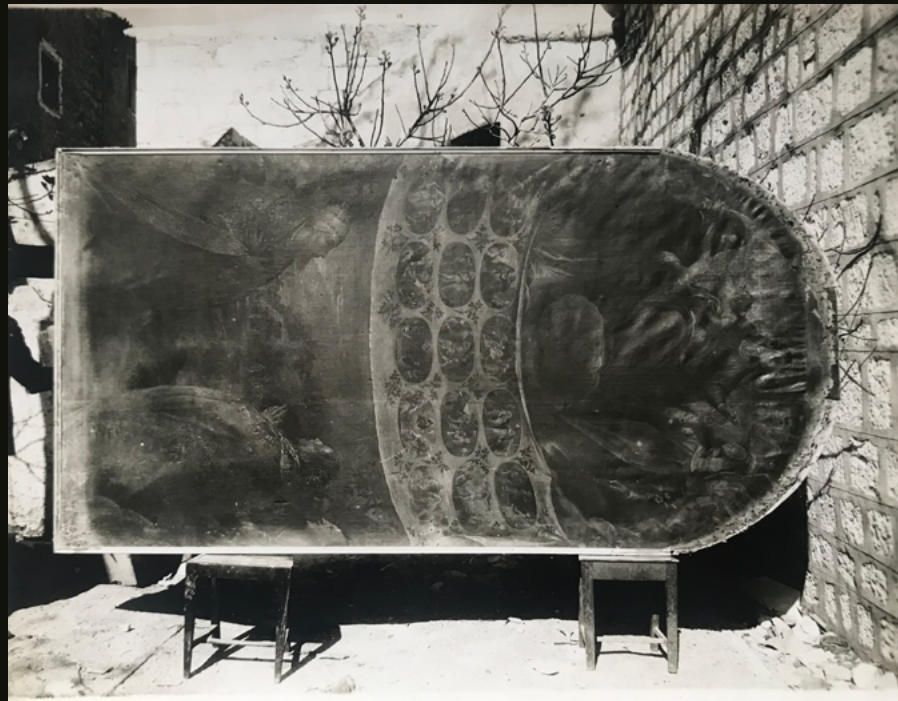
CONTRIBUTION OF THE STROSSMAYER GALLERY OF OLD MASTERS AND THE CIVIL SOCIETY INITIATIVE IN PRESERVING MOVABLE HERITAGE IN DALMATIA IN THE INTERWAR AND THE IMMEDIATE POSTWAR PERIOD

umjetnine za Strossmayerovu galeriju bez prethodnog stručnog mišljenja Akademije, odnosno uprave Galerije, što je rezultiralo razmjenom informacija o umjetninama ponuđenima na otkup Društvu s jedne strane te izravno Strossmayerovoj galeriji odnosno njezinu upravitelju Arturu Schneideru s druge, pa podatke o djelima u privatnom vlasništvu paralelno pratimo u Arhivu Strossmayerove galerije te u arhivskom fondu Društva prijatelja Strossmayerove galerije. Četvorica povjerenika koje je Društvo imenovalo „kao prijatelja umjetnosti, kojemu je stalo do toga, da se ono, što imamo sačuva a po mogućnosti i nadopuni”,<sup>16</sup> misleći pritom primarno na zbirni fond Strossmayerove galerije,<sup>17</sup> spremno su prihvatili svoja imenovanja, a najaktivnijim se pokazao Nikola Bjelovučić, već uključen u nekoliko lokalnih ogranaka tada aktivnih baštinskih zajednica.<sup>18</sup> Naglasivši svoje funkcije povjerenika Hrvatskoga starinarskog društva i predsjednika dubrovačkog ogranka Braće hrvatskog zmaja, Bjelovučić je odgovorio da „starohrvatsku umjetnost građevnu nije moguće otpremiti u Zagreb, jer imamo ovdje [u Dubrovniku] muzej”, no da bi se „starinske slike” kakvih ima u knjižnici Male braće i kod privatnih osoba morale otkupiti za Akademiju.<sup>19</sup> Slike kod franjevac, očekivano, nisu bile dostupne, no neke je starodrevne slike s čudnim pismenima posjedovala stano­vita gospođa Ane Ive u Orebićima, za koje Bjelovučić smatra „da bi bilo vredno ih dobiti, da ne odu gdi drugdje u svit”.<sup>20</sup> Na traženje Društva Bjelovučić je poslao dodatne informacije o slikama („Dvije su slike od drva, dvije na platnu. Visine 115 cm, širine 94 cm sa okvirom”<sup>21</sup>) te jednu fotografiju, sačuvanu u arhivskom fondu Društva prijatelja Strossmayerove galerije. Slika u konačnici nije postala dio zbirnoga fonda Strossmayerove galerije, a o njezinoj daljnjoj sudbini i današnjem smještaju nemamo podataka.

1   2   3   4   5

Inicijative za uključenje Strossmayerove galerije i njezine uprave, primarno Artura Schneidera, u očuvanje djela pokretne baštine na prostoru jadranske Hrvatske nerijetko su dolazile od lokalnih zajednica. Arhivski dokumenti iz druge polovice 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća otkrivaju niz zahtjeva za „spašavanje” oltarnih slika s obalnih područja, odnosno za njihovu restauraciju i željenu pohranu u Akademijinoj galeriji, katkad uz odgovarajuću kompenzaciju. Jedan je od takvih slučaj slike *Pranje nogu* Pietera Thijsa u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Bribiru<sup>22</sup>, tada pripisane Jacopu Palmi mlađemu (Sl.1), čiju je pohranu u Strossmayerovu galeriju, potaknut svojim vezama s Novim Vinodolskim, gdje je od 1913. imao kuću za odmor i često boravio,<sup>23</sup> zagovarao i upravitelj galerije Menci Clement Crnčić,<sup>24</sup> a ponovno kroz Društvo prijatelja Strossmayerove galerije aktualizirao njegov nasljednik Artur Schneider. Na loše uvjete u kojima se slika čuva upozorio je najprije 1927. Leander Brozović, kotarski veterinar u Novom Vinodolskom i entuzijast za očuvanje starina,<sup>25</sup> a „akutnu potrebu” za nabavom bribirske slike Schneider je razložio na sjednici odbora Društva prijatelja Strossmayerove galerije u studenome 1928., s prijedlogom da se Društvo pobrine za izradu kopije kojom bi se nadomjestila slika u bribirskoj crkvi.<sup>26</sup> Po tom pitanju nije zabilježena odluka Društva, no ponovno je otvoreno 1931., kada sreski načelnik Novoga upozorava na vidljiva oštećenja na slici te zagovara njezinu





Sl. / Fig. 3 Sante Peranda, *Gospa od ružarija sa svecima*, oko 1603., Pag, župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, fotografija iz 30-ih godina 20. st.[?]. Arhiv Strossmayerove galerije starih majstora HAZU-a. / Sante Peranda, *Madonna of the Rosary with Saints*, around 1603, Pag, Parish Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary, photograph from the 1930s [?]. Archives of the Strossmayer Gallery of Old Masters, Croatian Academy of Sciences and Arts.

↑



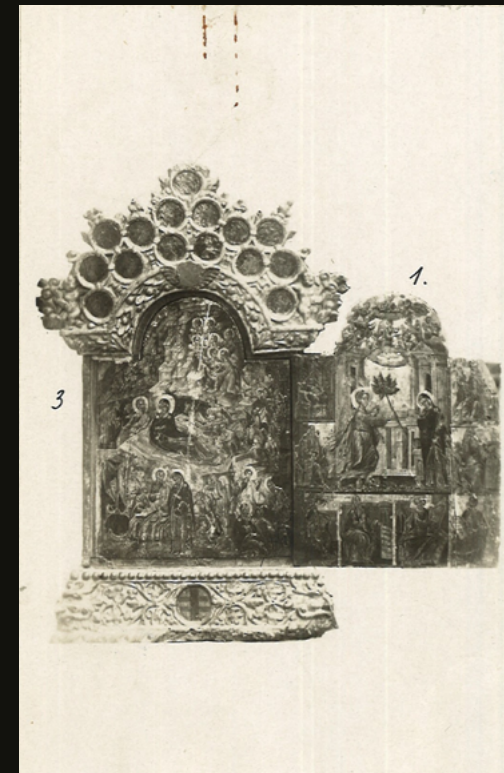
Sl. / Fig. 4 Neznani slikar, *Bogorodica s Djetetom i sv. Ivanom Krstiteljem*, fotografija slike nekoć u vlasništvu Stipe Maričića u Šibeniku. Arhiv Strossmayerove galerije starih majstora HAZU-a. / Unknown painter, *The Virgin and Child with St. John the Baptist*, photograph of a painting once owned by Stipe Maričić in Šibenik. Archives of the Strossmayer Gallery of Old Masters, Croatian Academy of Sciences and Arts.

←



Sl. / Fig. 5 Fotografije slika nekoć u vlasništvu don Krste Stošića u Šibeniku. Arhiv Strossmayerove galerije starih majstora HAZU-a. / Photographs of paintings once owned by Don Krsto Stošić in Šibenik. Archives of the Strossmayer Gallery of Old Masters, Croatian Academy of Sciences and Arts.

↑





zaštitu općom Naredbom o zaštiti umjetničkih djela donešenom 21. listopada 1921. (koju je u svoju prvu publikaciju uključila Galerija umjetnina Primorske banovine u Splitu<sup>69</sup>), posebno usmjerenom na zabranu izvoza umjetnina iz Dalmacije bez dozvole. Zahvaljujući svojoj institucionaliziranoj poziciji zbog koje je primala ponude i upite bilo pojedinaca bilo lokalnih zajednica, Akademijina je galerija kroz njih imala uvid u stanje „na terenu” koji joj je otvarao prostor za djelovanje u skladu sa zadaćama definiranim 1930., na početku Schneiderove dokumentacijske kampanje: saznati gdje se umjetnine nalaze, spriječiti njihov izvoz te ih konzervirati.<sup>70</sup> Prepreka ostvarenju konkretnih ciljeva najčešće je bio nedostatak sredstava (kao u slučaju Ridolfijeve oltarne pale), no to ipak nije umanjilo nastojanja za očuvanjem baštine i profesionalni razvoj tih nastojanja.

Kroz sve se navedene pojedinačne i kolektivne inicijative za očuvanje, dokumentiranje i zaštitu pokretne spomeničke baštine redovito provlačila ideja sprječavanja njezina izvoza, a krajem četvrtoga desetljeća 20. stoljeća intenziviraju se napore u repatrijaciji umjetnina zatečenih u inozemstvu uslijed različitih povijesnih okolnosti. O tome svjedoče dva slučaja iz 1938., kada se aktualizirala problematika međusobnih potraživanja međuratne jugoslavenske države i Italije nakon Prvog svjetskog rata, potaknuta zahtjevom talijanske vlade za povrat Tiepolovih crteža koji su ostali u Ljubljani nakon izložbe organizirane za vrijeme Prvog svjetskog rata. Schneider je u ime Akademije uputio dopis na nekoliko adresa, s upozorenjem da se crteži ne bi smjeli vratiti dok se ne povrate „ona naša umjetnička djela koja su poslije prevrata ostala u Italiji” te predlažući njihovu pohranu u Strossmayerovoj galeriji. U odgovoru na taj Schneiderov dopis arheolog Mihovil Abramić, kojeg je (zajedno s Ljubom Karamanom) Ministarstvo prosvjete zadužilo za službene pregovore, Akademiji je dostavio „podatke o dosadašnjoj akciji” i detaljan popis potraživanih umjetnina, koji predstavljaju dragocjeno svjedočanstvo o tijeku pregovora do 1938.<sup>71</sup>

Paralelno s tom Schneiderovom inicijativom, oko povrata poliptiha sv. Lucije iz Jurandvora na otoku Krku koji se također našao na Abramićevu popisu angažira se i Društvo prijatelja Strossmayerove galerije, čiji agilni tajnik Benko Horvat iste 1938. godine sastavlja *Relaciju o hitnoj repatrijaciji poliptiha sv Lucije iz XIV vijeka iz Jurandvora kod Baške na otoku Krku u Savskoj Banovini, koji se sada neovlašteno nalazi u depozitu u Museo del Risorgimento u Trstu*, upućenu banu Savske banovine Viktoru Ružiću.<sup>72</sup> Još 1931. Horvat je od ravnatelja tršćanskoga muzeja Piera Sticottija zatražio fotografiju poliptiha<sup>73</sup>, koja je, uz druge dokumente vezane za njegov angažman unutar Društva prijatelja Strossmayerove galerije, sačuvana u njegovoj osobnoj dokumentaciji u arhivu Zbirke Benko Horvat u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu.<sup>74</sup> Relacija o hitnoj repatrijaciji poliptiha napisana 1938. u ime Društva bila je, očekivano, posvećena novijoj povijesti djela, a Horvat ju je zaključio riječima: „Pošto danas postoji jedan skladan entendement cordiale između Jugoslavije i Italije, držimo da je sada najzgodniji čas da se jedna očita nepravda hitno popravi i slika vrati jedinom vlasniku: crkvi sv. Lucije u

DOPRINOS STROSSMAYEROVE GALERIJE STARIH MAJSTORA I INICIJATIVE GRAĐANSKOG DRUŠTVA U OČUVANJU POKRETNE BAŠTINE U DALMACIJI U MEĐURAČU I NEPOSREDNOM PORAČU

CONTRIBUTION OF THE STROSSMAYER GALLERY OF OLD MASTERS AND THE CIVIL SOCIETY INITIATIVE IN PRESERVING MOVABLE HERITAGE IN DALMATIA IN THE INTERWAR AND THE IMMEDIATE POSTWAR PERIOD

Jurandvoru. Tim bi se, tome čestitome narodu onog pitomog primorskog kraja, koji je tu sliku vjekovima obožavao, učinilo neopisivo veselje a povratak te slike nakon 25-godišnjeg izbivanja bilo bi za nj pravo slavlje.” Problem tog povrata Horvat je nastavio isticati i u javnim nastupima organiziranima u sklopu aktivnosti Društva, sugerirajući da bi se i poliptih poput Bašćanske ploče mogao pohraniti u Akademiji.<sup>75</sup> Na sličan se način (relacijom) u ime Društva prijatelja Strossmayerove galerije Benko Horvat angažirao i oko pohrane slike *Pranje nogu* iz Bribira,<sup>76</sup> no obje su inicijative tada ostale bez odjeka, a *Poliptih sv. Lucije* vraćen je izravno na Krk 1944.<sup>77</sup>

Institucionalnu podršku srodnoj dalmatinskoj instituciji, splitskoj Galeriji umjetnina, u arhivu Strossmayerove galerije pratimo još od zamolbe tada novoosnovane Galerije umjetnina Primorske banovine Split od 19. studenoga 1931. da se iz Strossmayerove galerije dostave „exemplari natpisa za darovatelje, ustupatelje i vlasnike odnosnih umjetničkih objekata i jedan exemplar pravilnika, kako bi se po istim propisima ravnala i splitska galerija”.<sup>78</sup> Podrška se nastavila i nakon što je Artura Schneidera (u. 1946.) na mjestu ravnatelja Strossmayerove galerije 1947. zamijenio Ljubo Babić,<sup>79</sup> čijem se stručnom autoritetu 1950. obratio dvadesetosmogodišnji Kruno Prijatelj, netom imenovani ravnatelj Galerije umjetnina. Korespondencija sačuvana u Arhivu Strossmayerove galerije, razmijenjena nakon njihova susreta u Splitu, otkriva raspon Babićevih stručnih intervencija: od sugestija za izmjene u ondašnjem postavu Galerije umjetnina i restauracije slika iz zbirke, do ustupanja okvira iz spremišta Strossmayerove galerije i izrade elaborata za Galeriju umjetnina na novoj, nikad realiziranoj lokaciji. U pismu „poštovanom g. profesoru” u kojem zahvaljuje Babiću za posjet, savjete, interes i pomoć, „sadašnju i buduću”, Kruno Prijatelj piše: „Poslušao sam Vas odmah i, kako ste Vi rekli, ‘imao hrabrosti’ da uklonim franzjosefinsko pseudogotičko pokućstvo i prenio barokno uz barokne slike. Efekt je sjajan. — Isto sam Vas tako poslušao i u ostalim stvarima, kao u skidanju okvira sa slike sa Čiova, u spuštanju visina, u ‘koncentriranju’ pojedinih ličnosti, skupljanju opusa onih, kojih se moglo bez štete po estetski osjećaj itd.” te ujedno najavljuje: „Dvije ikone ću Vam ili lično donijeti (ako dođem kroz prvu polovinu prosinca), ili ću Vam ih poslati poštom na restauriranje.”<sup>80</sup> Uz pismo je dostavio i popis slika u vlasništvu Galerije umjetnina te dimenzije Bukovčevih, Medovićevih i Plančićevih slika, „radi okvira”, o kojima mu je Babić odgovorio da će, prema dogovoru, „potražiti u našem [Strossmayerove galerije] spremištu pojedine okvire tako, da bi eventualno mogli pristupiti izmjeni onih neugodnih upravo strašnih okvira na pojedinim slikama u galeriji”.<sup>81</sup> Pri pripremi novog Babićeva stalnog postava Strossmayerove galerije 1947. više od stotinu slika bilo je „preuokvireno, nanovo uokvireno, adaptirano i u stare okvire montirano”,<sup>82</sup> a Babić je neiskorištene okvire kasnije darovao institucijama u Dalmaciji oko čijih se postava bio angažirao, bilo kao autor bilo savjetom, kao u slučaju splitske Galerije umjetnina. Tako su, primjerice, neki od devetnaestostoljetnih okvira uklonjenih sa slika u Strossmayerovoj galeriji Babićevom intervencijom reutilizirani za slike izložene u postavu Opatske riznice u Korčuli, čije je idejno rješenje Babić izradio upravo

69

*Galerija umjetnina Primorske banovine Split, 78–79.*

70

Dulibić, Pasini Tržec, „Schneiderovi prilozi”, 76.

71

Više u: Dulibić, Pasini Tržec, „Dokumenti o zamjeni dviju slika Vittorea Carpaccia”, 269–270; Dulibić, Pasini Tržec, „The long lives of transferred museum objects”, 203–204; Dulibić, Pasini Tržec, *The Strossmayer Gallery — Museo Correr 1942 Exchange.*

72

HR-DAZG-802, Benko Horvat, „Relacija o hitnoj repatrijaciji poliptiha Sv. Lucije iz XIV vijeka iz Jurandvora kod Baške na otoku Krku u Savskoj Banovini, koji se sada neovlašteno nalazi u depozitu u Museo del Risorgimento u Trstu”, 9. lipnja 1938.

73

HR-DAZG-802, hrvatski prijevod pisma Piera Sticottija Benku Horvatu (Trst, 16. veljače 1931.).

74

MSU-BH, Osobna dokumentacija Benka Horvata, kut. 2.

75

Horvat je 12. veljače 1940. održao javno predavanje o dojmovima s puta po Italiji u kojem je posebno istaknuo da „ima nađe, da bi se sada taj dragocjeni poliptih mogao putem diplomatske intervencije vratiti u crkvu u Jurandvor, odnosno u Zagreb, gdje se takodjer nalazi na čuvanju najstariji dokumenat naše prošlosti: Bašćanska ploča” (is., „Kako je kod Padove nastao predjel grada ‘Nella Croazia’”, 12).

76

HR-DAZG-802, Benko Horvat, „Relacija o oltarskoj uljenoj slici od ruke Palma Giovine /1544-1628/ u župnoj crkvi u Bribiru u Hrvatskom Primorju”, 9. lipnja 1938.

77

Velčić, „Iz prezidijalnog arhiva”, 412–441.

78

ASG, kut. 2, 1931.; Dulibić, Pasini Tržec, „Schneiderovi prilozi”, 76.

79

Dulibić, Pasini Tržec, „Ljubo Babić — upravitelj Strossmayerove galerije”, 62.

80

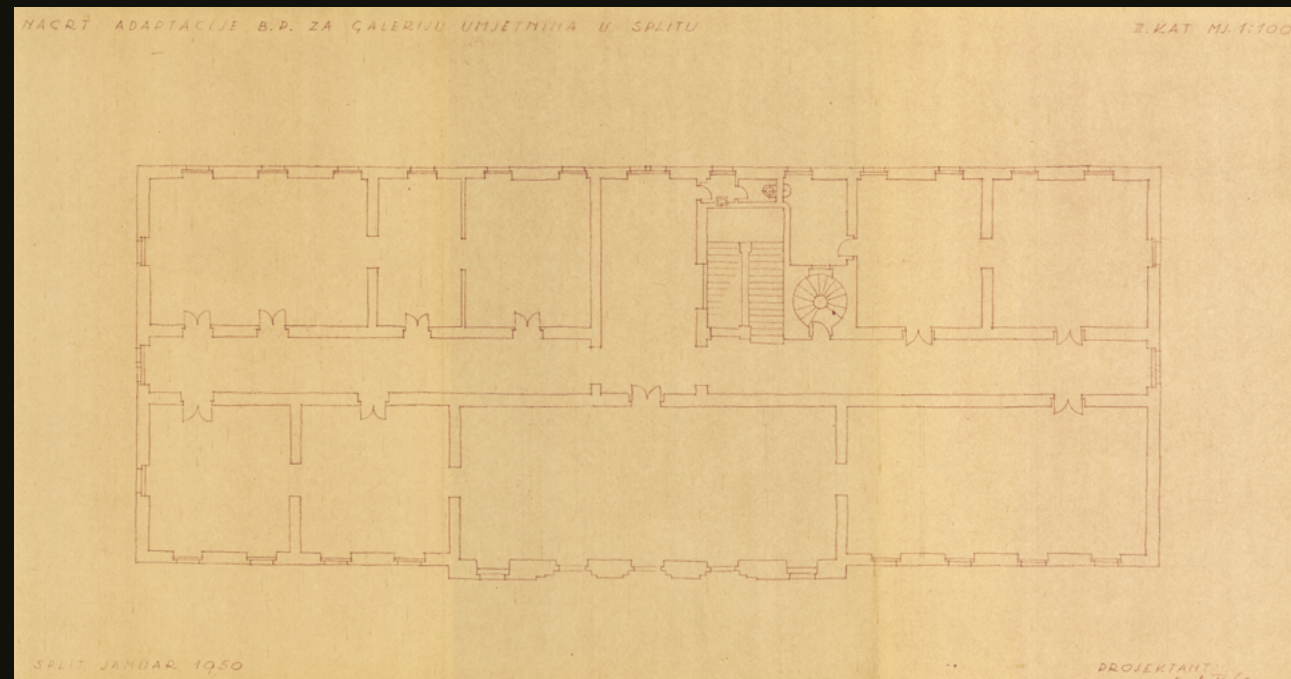
ASG, kut. 5, 1950., pismo Krune Prijatelja Ljubi Babiću, [Split] 27. studenoga 1950.

81

ASG, kut. 5, 1950., pismo Ljube Babića Kruni Prijatelju, [Zagreb] 4. prosinca 1950. [kopijal].

82

ASG, kut. 5, 1948., „Izvještaj o radu Galerije slika (Stare pinakoteke) Jugoslavenske akademije u razdoblju od mjeseca ožujka 1947. do kraja 1948.”.



Sl. / Fig. 7 Budimir Pervan, *Nacrt adaptacije Biskupske palače za Galeriju umjetnina u Splitu (drugi kat)*, 1950., Arhiv Strossmayerove galerije starih majstora HAZU-a. / Budimir Pervan, *Plan for converting the Bishop's Palace into the Museum of Fine Arts in Split (second floor)*, 1950. Archives of the Strossmayer Gallery of Old Masters, Croatian Academy of Sciences and Arts.

↑

u to vrijeme (1950.).<sup>83</sup> okvir slike *Mistične zaruke sv. Katarine Aleksandrijske* neznana talijanskog slikara ranog 18. stoljeća stari je okvir slike *Bogorodica s Djetetom* Piera Francesca Fiorentina iz Strossmayerove galerije,<sup>84</sup> a *Navještenje* pripisano radionici Jacopa Tintoretta smješteno je u pozlaćeni okvir nekoć pohranjen na tavanu Akademijine palače, koji je Babić 1963. poklonio korčulanskom župniku opatu don Ivu Matijaci za izlaganje umjetnine netom restaurirane u Akademijinoj restauratorskoj radionici u Zagrebu.<sup>85</sup> Uz spomenuto Prijateljevo pismo u arhivu Strossmayerove galerije sačuvani su i primjerci nacрта Biskupske palače u Splitu (Sl. 7), koje je za potrebe preuređenja za smještaj Galerije umjetnina 1950. izradio arhitekt Budimir Pervan,<sup>86</sup> a Babiću su ustupljene povodom pregleda i izrade „kratkog referata” o uređenju Galerije umjetnina upućenog predsjedniku Narodnog odbora grada Splita, u kojem Babić nakon kratke, ali detaljne analize zaključno ističe: „Sve u svemu nakon tog pregleda mogu čestitati Narodnom Odboru grada Splita na izboru i obavljenom poslu, te Vas duže predsjedniče molim, da sve poduzmete, kako bi se ti radovi što brže priveli kraju, da naš kulturni centar dobije svoju u pravom smislu modernu galeriju, te time naša republika jednu od ponajboljih svojih ustanova.”<sup>87</sup> Međutim, unatoč ozbiljnim pripremama i podršci struke, Galerija umjetnina ipak nije našla svoje mjesto u prostorima Biskupske palače, koja je nakon nacionalizacije i poslijeratne obnove kroz drugu polovicu 20. stoljeća udomila niz institucija i tako postala „svačija i ničija”.<sup>88</sup>

Prisutnost Strossmayerove galerije starih majstora u nizu inicijativa međuratnoga razdoblja koje su prethodile snažnijoj i usmjerenijoj institucionalizaciji različitih aspekata struke i discipline povijesti umjetnosti na području Dalmacije, ovdje izloženih na temelju arhivskih izvora, govori u prilog shvaćanju njezine ondašnje uloge kao referentnog mjesta za široku lepezu povijesnoumjetničkih pitanja na širem hrvatskom prostoru — od evidentiranja umjetnina u privatnim zbirkama i zaštite od njihova izvoza u inozemstvo ili pak povrata u Hrvatsku do unaprjeđenja svijesti o nužnosti provedbe stručnih konzervatorsko-restauratorskih radova na oltarnim slikama diljem Hrvatske. U novim geopolitičkim okolnostima nakon Drugog svjetskog rata mijenja se i uloga Akademijine galerije: s administrativnom profesionalizacijom discipline i struke povijesti umjetnosti razvijaju se strukturirani oblici skrbi o očuvanju kulturne baštine kojima upravljaju nadležna državna tijela, a nekadašnju savjetodavnu ulogu jedinica zamjenjuje rastući ugled i profesionalno djelovanje institucija (i) izvan Zagreba. U trećem desetljeću 21. stoljeća Strossmayerova galerija starih majstora pred jednim je od najvećih izazova u svojoj povijesti — predstojeća obnova galerijskoga prostora nakon razornih potresa 2020. tek će pokazati koliko će uspješno Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i njezina najstarija muzejsko-galerijska jedinica uspjati odgovoriti na izazove suvremene muzeologije i povijesti umjetnosti.<sup>89</sup>

83

Fazinić, „Babićev prijedlog postava”, 81–85.

84

Tulić, Kudiš, *Opatska riznica*, 73; Dulibić, Pasini Tržec, „Ljubo Babić — upravitelj Strossmayerove galerije”, 69, bilj. 24. Neorenesansni je okvir za sliku 1877. izradio firentinski restaurator Oreste Cambi (Dulibić, Pasini Tržec, *Strossmayerova zbirka*, 185–186, s reprodukcijom).

85

Tulić, Kudiš, *Opatska riznica*, 175–176. Okvire je Babić obećao poslati i „za dvije umjetničke slike, koje se pripisuju slikaru Pellegrinu di San Daniele, a prikazuju četiri sveca, vlasnosti Opatske crkve sv. Marka u Korčuli, a bile su posudjene Akademiji za izložbu ‘Dvanaest stoljeća civilizacije jugoslavenskih naroda’”. ASG, kut. 5, 1947., pismo don Bože Depola JAZU-u i potvrda o primitku slika, Korčula, 18. lipnja 1948. Riječ je o fragmentima poliptiha danas pripisanim Marcellu Fogolinu i radionici (Tulić, Kudiš, *Opatska riznica*, 32–34), izloženima u Galeriji pri otvorenju 1947. (Babić, Šenoa) *Katalog galerije slika*, 96, 97). U arhivu Strossmayerove galerije sačuvane su i fotografije slika prije i poslije restauratorskih radova, ASG, kut. 5, 1950.

86

U Arhivu Strossmayerove galerije sačuvana su četiri nacрта Budimira Pervana za adaptaciju Biskupske palače, svi datirani u siječanj 1950.: *Nacrt adaptacije B. p. za Galeriju umjetnina u Splitu (prizemlje)*, *Nacrt adaptacije B. p. za Galeriju umjetnina u Splitu (prvi kat)*, *Nacrt adaptacije B. p. za Galeriju umjetnina u Splitu (drugi kat)*, *Nacrt ateliera na mansardi Galerije umjetnina u Splitu* (ASG, kut. 5, 1950.). Tri od četiri navedena nacрта podudaraju se s popisom grafičkih dokumenata uz projekt adaptacije Biskupske palače u Splitu navedenim u Bobovac, *Budimir Pervan*, 99, gdje se, međutim, ne navodi ovdje reproduciran nacrt drugoga kata.

87

Ljubo Babić Pašku Ninčeviću (predsjedniku NO-a grada Splita), 4. prosinca 1950., ASG, kut. 5, 1950.

88

Kečkemet, *Borba za grad*, 482.

89

Ovaj je rad financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom IP-2020-02-1356 *Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirkama (ZagArtColl\_ProResearch)*.



POPIS LITERATURE / BIBLIOGRAPHY

[Babić, Ljubo, Šenoa, Zdenko.] *Katalog galerije slika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1947.

Banić, Silvija. „O misnom ornatu od 'Jelisavetina plašta' u župnoj crkvi u Novigradu”, 302–317. U: *Novigrad nekad i sad*, ur. Slobodan Kaštela. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2016.

Bobovac, Borka, ur. *Budimir Pervan: iz arhiva arhitekta*, katalog izložbe. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Hrvatski muzej arhitekture, 2019.

Celić, Josip. *Pag kroz rukopis Gjure Szabe*. Pag: Matica hrvatska, Ogranak Pag, 2015.

Čapeta Rakić, Ivana. *O zaštiti i očuvanju pokretne baštine u Splitu i Dalmaciji*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2020.

Damjanović, Dragan. „Bishop Strossmayer, Izidor Kršnjavi and the Foundation of the Chairs in Art History and Ancient Classical Archaeology at Zagreb University”. *Centropa* 9, br. 3 (2009.): 176–184.

„Dokumentarna zbirka dalmatinske umjetničke istorije”, *Novo doba*, 17. kolovoza 1933., 6.

Dulibić, Ljerka, Pasini Tržec, Iva. „Akvizicije Društva prijatelja Strossmayerove galerije”, 281–301. U: *Imago, imaginatio, imaginabile: zbornik u čast Zvonka Makovića*, ur. Dragan Damjanović, Lovorka Magaš Bilandžić. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018.

Dulibić Ljerka, Pasini Tržec, Iva. „Bishop Josip Juraj Strossmayer and the founding of art history studies in Croatia”, 73–79. U: *History of Art History in Central, Eastern and South- Eastern Europe*, sv. 1, ur. Jerzy Malinowski. Toruń: Society of Modern Art — Tako Publishing House, 2012.

Dulibić, Ljerka, Pasini Tržec, Iva. „Dokumenti o zamjeni dviju slika Vittorea Carpaccia iz Strossmayerove galerije za Višeslavovu, odnosno Krstionicu svećenika Ivana iz Muzeja Correr”. *Ars Adriatica* 7 (2017.): 269–280.

Dulibić, Ljerka, Pasini Tržec, Iva. „The Foundation and Development of the Strossmayer Gallery of Old Masters in Zagreb”. *Centropa* 12 (2012.): 152–161.

Dulibić, Ljerka, Pasini Tržec, Iva. „The long lives of transferred museum objects: the exchange of paintings from the Strossmayer Gallery (Zagreb) for the Baptismal Font of Duke Višeslav from the Museo Correr (Venice) in 1942”, 201–211. U: *Art and politics in Europe in the Modern period*, ur. Dragan Damjanović *et al.* Zagreb: Faculty of Humanities and Social Sciences, 2019.

Dulibić, Ljerka, Pasini Tržec, Iva. „Ljubo Babić — upravitelj Strossmayerove galerije”, 62–70. U: *Zbornik radova znanstvenog simpozija Doprinos Ljube Babića hrvatskoj umjetnosti i kulturi*, ur. Libuše Jirsak, Petar Prelog. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti — Moderna galerija, 2013.

Dulibić, Ljerka, Pasini Tržec, Iva. „Schneiderovi prilozi za Strossmayerovu galeriju starih majstora”, 71–79. U: *Artur Schneider 1879. – 1946.: zbornik radova znanstveno-stručnog skupa*, ur. Ljerka Dulibić. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2016.

Dulibić, Ljerka, Pasini Tržec, Iva. „The Strossmayer Gallery in Zagreb in the interwar period: from a utopian project to a renowned institution”. *Il Capitale Culturale: Studies on the Value of Cultural Heritage* 14 (2016.): 613–634.

Dulibić, Ljerka, Pasini Tržec, Iva. *The Strossmayer Gallery — Museo Correr 1942 Exchange*, online izložba, 2017. https://exhibit1.transcultaa.eu/ (pristupljeno 3. svibnja 2023.).

Dulibić, Ljerka, Pasini Tržec, Iva. *Strossmayerova zbirka starih majstora*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2018.

Fazinić, Alena. „Babićev prijedlog postava Opatske riznice sv. Marka u Korčuli iz 1950.”, 81–85. U: *Zbornik radova znanstvenog simpozija Doprinos Ljube Babića hrvatskoj umjetnosti i kulturi*, ur. Libuše Jirsak, Petar Prelog. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti – Moderna galerija, 2013.

Ferenčak, Ivan. „Restauratorska intervencija Ferda Gogle na slici Suzana i starci iz Strossmayerove galerije — postupak zaštite slike i očuvanja njezine provenijencije”. *Portal: godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda* 14 (2023.): 161–175.

Fisković, Igor, ur. *Dominikanci u Hrvatskoj*, katalog izložbe. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2011.

*Galerija umjetnina Primorske banovine Split: prikaz rada 1931 i 1932*. Split: Galerija umjetnina, [1933.]

Hilje, Emil, Tomić, Radoslav. *Slikarstvo (Umjetnička baština zadarske nadbiskupije)*. Zadar: Zadarska nadbiskupija, 2006.

Dr. H. [Hotzendorf, Hugo]. „Menci Cl. Crnčić und sein Freundeskreis. Briefe und Erinnerungen”. *Morgenblatt*, 24. prosinca 1931., 22.

is., „Kako je kod Padove nastao predjel grada 'Nella Croazia'”. *Jutarnji list*, 13. veljače 1940., 12.

„Izvodi iz razrednih, skupnih i odborskih sjednica u godini 1926. i 1927. do glavne skupštine 27. maja 1927.”. *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1925/26 i 1926/27 40* (1927.): 17–127.

„Izvodi iz razrednih, skupnih i odborskih sjednica od 5. maja 1929. do 30. maja 1930.”. *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1929/1930* 43 (1931.): 17–44.

„Izvodi iz razrednih, odborskih i skupnih sjednica od 21. juna 1931. do 27. juna 1932.”. *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1931/32* 45 (1933.): 17–80.

„Izvodi iz razrednih, odborskih i skupnih sjednica od 16. svibnja 1936. do 8. svibnja 1937.”. *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1936/37* 50 (1938.): 17–42.

Kečkemet, Duško. *Borba za grad*. Split: Društvo arhitekata Splita – Marjan tisak, 2002.

Kudiš, Nina. „Gian Domenico and Daniele Antonio Bertoli: The Castle and Estate of Bribir and the Donations to its Parish Church”, 267–278. U: *Patrons, Intermediaries, Venetian Artists in Vienna & Imperial Domains (1650–1750)*, ur. Enrico Lucchese, Matej Klemenčič. Firenze: Leonardo Libri, 2022.

DOPRINOS STROSSMAYEROVE GALERIJE STARIH MAJSTORA I INICIJATIVE GRAĐANSKOG DRUŠTVA U OČUVANJU POKRETNE BAŠTINE U DALMACIJI U MEĐURAČU I NEPOSREDNOM PORAČU

Lavrič, Ana, Resman, Blaž. „Marija Pomagaj na Slovenskem. Layerjeva slika, njene predhodnice in naslednice”. *Kronika: časopis za slovensko krajevno zgodovino* 62 (2014.): 233–254.

Majstorović, Božo. *Umjetnički život u Splitu 1919. – 1941. Prvo poglavlje: U raskoraku između mita i zbilje 1919. – 1929*. Split: Galerija umjetnina, 2016.

Prijatelj, Kruno. „Dvije tintoretovske slike u Šibeniku”. *Bulletin Zavoda za likovne umjetnosti JAZU-a* 10, br. 1-2 (1962.): 86–90.

Prijatelj Pavičić, Ivana. „Sakralni objekti, umjetnička i duhovna baština otoka Silbe”, 210–228. U: *Otok Silba. Prirodno i kulturno blago*, ur. Jasmina Mužinić, Jenö J. Purger. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2013.

„Provalnik Penava predan je danas sudu”. *Jadranski dnevnik*, 3. kolovoza 1935., 6.

„Svečana sjednica 27. juna 1931.”. *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1930/31* 44 (1932.): 69–84.

Šamec Flaschar, Indira. „Schneiderov fotografijski arhiv — projekt registracije i zaštite hrvatske spomeničke baštine”, 97–113. U: *Artur Schneider 1879. – 1946.: zbornik radova znanstveno-stručnog skupa*, ur. Ljerka Dulibić. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2016.

„Šibenska kronika”. *Primorska riječ*, 8. kolovoza 1931., s. p.

Šitina, Ana, „Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji”. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zadru, 2020.

Tomić, Radoslav. „Prijedlog za Pietera Thysa: 'Pranje nogu' u Bribiru”. *Peristol: zbornik radova za povijest umjetnosti* 38 (1995.): 117–120.

Tomić, Radoslav, Marković, Danijela, ur. *Sveto i profano: slikarstvo talijanskog baroka u Hrvatskoj*, katalog izložbe. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2015.

Tulić, Damir, Kudiš, Nina. *Opatska riznica, katedrala i crkve grada Korčule*. Korčula: Župa sv. Marka, 2014.

Velčić, Franjo, prir. „Iz prezidijalnog arhiva krčkog biskupa dr. Josipa Srebrnića ratne 1944. godine”, 412–89441. U: *Krčki biskup mons. dr. Josip Srebrnić (1876. – 1966.): zbornik radova sa znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem povodom 50. obljetnice smrti*, ur. Marko Medved, Franjo Velčić. Rijeka – Krk – Zagreb: Teologija u Rijeci – Krčka biskupija – Kršćanska sadašnjost, 2017.

Viđen, Ivan. *Povijest Hrvatskog kulturnog društva Napredak u Dubrovniku*. Dubrovnik: Hrvatsko kulturno društvo Napredak – Dubrovnik, 2011.

Vugrinec, Petra. „Menci Clement Crnčić 1865.– 1930.”, 7 – 39. U: *Menci Clement Crnčić (1865.–1930.): retrospektiva*, katalog izložbe, ur. Petra Vugrinec. Zagreb: Galerija Klovićevi dvori, 2016.

Wyroubal, Zvonimir. „Nekoliko slika restauriranih u Restauratorskom zavodu Jugoslavenske akademije”. *Zbornik zaštite spomenika kulture: knjiga VIII, 1957* (1958.): 75–85.

„Za propagandu pučke umjetnosti”. *Novo doba*, 25. ožujka 1931., 4.

CONTRIBUTION OF THE STROSSMAYER GALLERY OF OLD MASTERS AND THE CIVIL SOCIETY INITIATIVE IN PRESERVING MOVABLE HERITAGE IN DALMATIA IN THE INTERWAR AND THE IMMEDIATE POSTWAR PERIOD

ARHIVSKI IZVORI / ARCHIVAL SOURCES

ASG: Arhiv Strossmayerove galerije starih majstora HAZU-a.

HR-DAZG-802: Hrvatska, Državni arhiv u Zagrebu, Fond 802, Društvo prijatelja Strossmayerove galerije.

MSU-BH: Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb, Zbirka Benko Horvat.